मत्स्यं भोजयेद्विप्रान् स्नुषाधिक्यफलाप्तये। अथ वा सर्व्व-संख्यायै होमादिकमथाचरेत्"। मुण्डमालायाम् "तस्य यावान् जपः प्रोक्तस्तद्दशांशमनुक्रमात्। तत्तद्द्रव्यैर्ने-मन्त्रान्ते होमं कुर्य्याद्दिने दिने"। पुरश्चरणचन्द्रिका-याञ्च "ततो जपदशांशेन होमं कुर्य्याद्दिने दिने। अथ वा जपसंख्यायां पूर्णायां होममाचरेत्"। तत्र होमाद्य-शक्तौ सनत्कुमारीये "यद्यदङ्गं भवेद्भग्नं तत्-संख्याद्विगुणो जपः। होमाभावे जपः कार्य्यो होम-संख्याचतुर्गुणः। विप्राणां, क्षत्रियाणाञ्च रसवह्न्या गुणः स्मृतः। वैश्यानां वसुसंख्याकमेवं स्त्रीणामयं विधिः। यं वर्णमाश्रितः शूद्रः स च तस्य विधिश्चरेत्। अनाश्रितस्य शूद्रस्य द्विकसंख्याकः समीरितः। शूद्रस्य विप्रभक्तस्य तत्पत्न्याः षड्गुणो जपः"। [illegible]तन्त्रे हु-योगिनीहृदये "होमकर्मण्यशक्तानां विप्राणां द्विगुणो जपः। इतरेषान्तु वर्णानां त्रिगुणादिः समीरितः। त्रिगुणादिः होमसंख्यातस्तत्र जपः क्षत्रियेण कार्य्यः। वैश्येन चतुर्गुणः। शूद्रेण पञ्चगुणः कार्य्यः। तदुक्तं कुलप्रकाशे "यद्यदङ्गं विहीनं स्यात्तत्संख्याद्विगुणो जपः। कुर्य्यात् त्रिचतुःपञ्च यथासंख्यं द्विजादयः"। एतेन स्त्रीशूद्रादीनां होमाधिकारः। तथा च शूद्राणां स्वधितिरिति कुलप्रकरणे सारदायाम्। स्त्रीणां होमा-धिकारश्च तत्रैव "चार्व्वङ्गमधुरोपेतैर्होमैः कन्यां प्रय-च्छति। अनेन विधिना कन्या वरमाप्नोति वाञ्छितम्"। अत स्त्रीणां होमाधिकारः। तत्र ब्राह्मणद्वारा तथा च तन्त्रे "ओङ्कारोच्चारणाद्धोमात् शालग्रामशिलार्च्चनात्। ब्राह्मणीगमनाच्चैव शूद्रश्चाण्डालतां व्रजेत्"। तथा स्त्री-णामपि सर्व्वैरिदमर्थस्य शूद्रतुल्यत्वप्रतिपादनात् यथा "स्त्रीशूद्रश्वपचौ मद्भावसमौ मम" इति भगवद्-वचनात् तथा नारायणकल्पे "कमलायतो महामन्त्रः ख-ड्गैः शूद्रयोनिभिः। ... यो मन्त्रो न स्त्रीशूद्रे प्रयुज्यते" इति वचनेन स्त्रीणां शूद्रवत्त्वाचारः। एतेषां वा द्विगुणो जपः। तथा च तन्त्रान्तरे "यद्यदङ्गं विहीयेत तत्संख्याद्विगुणो जपः। सर्व्वथाप्यङ्गसिद्ध्यर्थं तदशक्तेन भक्तितः। न चेदङ्गं विहीयेत तद्वि-धिरेवाप्नुयात्" तथा रुद्रसंहितायाम् "यदि होमेऽप्यशक्तः स्यात् पूजायां तर्पणेऽपि वा। तावत्-संख्याजपेनैव ब्राह्मणाराधनेन च। भवेदङ्गं नैव पुरश्चरणमाप्यते"। तत्र ब्राह्मणभोजनभावप्रश्ने

"सर्व्वथा भोजयेद्विप्रान् कल्पाङ्गत्वविवृद्धये। विप्राराधन-मात्रेण व्यङ्गं साङ्गं भवेद्ध्रुवम्। दीक्षाहीनान् पशून् यस्तु भोजयेद्वा स्वमन्दिरे। स याति परमेशानि! नरका-नेकविंशतिम्"। पशुर्द्विधा अदीक्षितः कुलाचारनि-न्दकश्च यथा कुलार्णवे "अदीक्षितः कुलाचारनिन्दको द्विविधः पशुरिति"। नैवेद्यदानेऽपि "न पशुभ्यो न वा-द्विजे" इति निन्दाश्रवणाच्च सर्व्वत्रायं विधिरिति सम्प्र-दायः। "एवं यः कुरुते देवि पुरश्चर्य्यादिकं प्रिये। सर्व्व-पापविनिर्म्मुक्तो देवतासुखमाप्नुयात्"। तत्र "गुरवे दक्षिणान्दद्याद्भोजनाच्छादनादिभिः। गुरुसन्तोषमात्रेण मन्त्रसिद्धिर्भवेत् ध्रुवम्। सम्यक्‌सिद्धैर्विधानैश्च पश्चा-द्धोपासनेन च। सर्व्वे मन्त्राश्च सिध्यन्ति तत्प्रसादात् सुरेश्वरि!। गुरुमूलमिदं सर्व्वमित्याहुस्तत्त्ववेदिनः। एक-ग्रामे स्थितो नित्यं गत्वा वन्देत वै गुरुम्। गुरुरेव पर-ब्रह्म तत्पादादौ तदर्पयेत्। तदन्ते भक्तितः पूजां कुर्य्यात् साधकसत्तमः। सुवासिनीं कुमारीञ्च भूषणैरभिभूष-येत्। मिष्टान्नं वस्त्रयुग्मं कार्य्यं भुञ्जीत बान्धवैः सह। एवं सिद्धमनुर्मन्त्री साधयेत् सकलेप्सितान्"। तन्त्रे "अथ वाम्यप्रकारेण पुरश्चरणमिष्यते। ग्रहणेऽर्कस्य चेन्दोर्वा शुचिः पूर्व्वमुपोषितः। नद्यां समुद्रगामिन्यां नाभिमात्रोदके स्थितः। ग्रासादिमुक्तिपर्य्यन्तं जपेन्म-न्त्रमनन्यधीः। इति कृत्वा न सन्देहो जपस्य फलभाग् भवेत्"। तदभावे "यदा पुण्योदके स्नात्वा शुचिः पूर्व्व-मुपोषितः। ग्रहणादिविमोक्षान्तं जपेन्मन्त्रं समा-हितः" उपवासासामर्थ्ये तु तत्रैव "अथ वाम्य-प्रकारेण पौरश्चरणिको विधिः। चन्द्रसूर्य्योपरागे च स्नात्वा प्रयतमानसः। स्पर्शाद्विमोक्षपर्य्यन्तं जपेन्मन्त्रं समाहितः। जपाद्दशांशतो होमं तथा होमात् त-र्पणम्। एवं कृत्वा तु मन्त्रस्य जायते सिद्धिरुत्तमा। चन्द्रसूर्य्योपरागे तु ये मन्त्राः परमेश्वरि। तेषां विद्या न सिध्यन्ति परं नरकगामिनः। सूर्य्याचन्द्रमसोः सर्व्वे प्राप्यापि च पुरस्क्रियाम्। ये मूढा न च कुर्व्वन्ति ते भवन्ति कुलद्रुहः" इति कुलार्णववचनात् पुरश्चर-णावश्यकत्वमेवेति। गोपालमन्त्रतर्पणं तु होम-समसंख्यकं यथा "इष्टगोपालमन्त्राणां तर्पणं होम-संख्यया" इति। "दृष्ट्वा स्नात्वा सकल्लो दिनोक्तान् जपश्चरेत्। तावद्दशादिकं कुर्य्याद्दशभ्यन्ते शुचिः पुमान्। एवं जपे मन्त्रसिद्धिर्भवत्येव न संशयः"। पञ्चमे